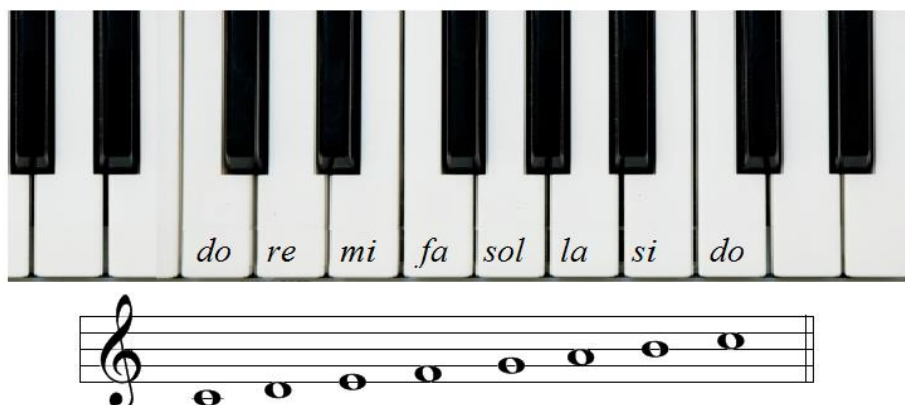

I. MŪZIKAS ELEMENTĀRTEORIJA

«DO-MAŽORS»

Visi, kopš agrās bērnības, spēj bez aizķeršanās noskaitīt pantiņu: 'Do-re-mi-fa-sol-la-si-do'. Tas ir visa pamats: septiņas skaņas, kas veido *skaņurindu*. Tos sauc par pamatskaņām jeb *pamatpakāpēm*. Pamatskaņas ir atrodamas uz klaviatūras baltajiem taustiņiem. Savukārt, melnie taustiņi veido skaņurindu *balkuspakāpes* (par tām runāsim vēlāk).

Nākamais līmenis - noskaitīt pantiņu abos virzienos, sākot ar jebkuru citu skaņu, ne *Do*. Piemēram, '*Fa-sol-la-si-do-re-mi-fa*', '*fa-mi-re-do-si-la-sol-fa*'. Tīri smadzenes trenēšanai to der iemācīties.

SKAŅU APZĪMĒJUMI BURTU SISTĒMĀ

A	B	C	D	E	F	G
la	si	do	re	mi	fa	sol

Daudzos klasiskajos avotos *si* tiek pierakstīts ar **H** burti. Savukārt, ar **B** apzīmē skaņu starp *la* un *si*. Tā māca mūzikas skolās. Mēs izmantosim mūsdienu (angļu un amerikāņu) apzīmējumu, jo tā būs vienkāršāk.

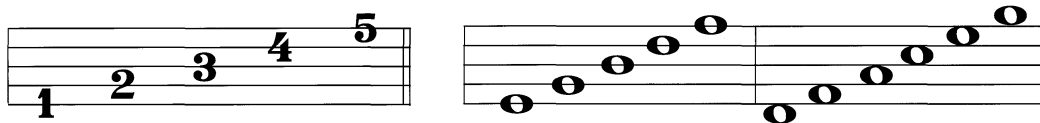
Starp citu, angļi, amerikāņi, kā arī vāciešu notis nosauc ar burtiem. Latīņu *do, re, mi* ir retums viņu sarunvalodā.

NOŠU RAKSTS

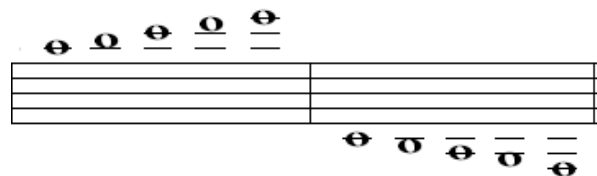
Lai pierakstītu mūzikas skaņdarbu, tiek pielietota nošu rakstība. Nošu raksta pamatelementi ir *līnijkopa*, *notis* un *atslēgas*. *Nots* ir grafiska zīme, kas fiksē skaņas *augstumu* vai *ilgumu*. Atkarībā no skaņas ilguma, nots sastāv no ovālas formas tukšas vai aizpildītas galviņas, vertikālas svītras – kātiņa un izlocītas līnijas pie kātiņa – karodziņa:

Lai norādītu skaņas dažādu *augstumu*, notis raksta uz līnijkopas. Līnijkopu veido 5 paralēlas līnijas. Nošu līnijas skaita no apakšas uz augšu. Notis raksta uz līnijām un starp tām, kā arī zem un virs līnijkopas:

Lai pierakstītu skaņas, kas ir augstākas un zemākas par līnijkopas ietvariem, lieto palīglīnijas – attiecīgi virs līnijkopas un zem tās:

Kātiņu raksta pie nots galviņas: uz augšu galviņas labajā pusē, uz leju – kreisajā. Sākot ar trešo līniju, kātiņu parasti raksta uz leju:

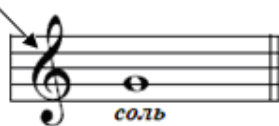

Līnijkopa uzskatāmi norāda, kā virzās melodija - uz augšu vai uz leju, kāds ir atstatums starp atsevišķām skaņām, bet to noteiktu augstumu vēl nenorāda. Noteiktus skaņu augstumus norāda nošu atslēgas.

Nošu atslēga ir zīme, kas nosaka katras līnijkopas līnijas zināmu augstumu. Līdz ar to noteiktu augstumu iegūst notis, kas atrodas uz līnijkopas. Atslēgu raksta līnijkopas sākumā. Ir dažādas atslēgu zīmes, bet vispopulārākā ir *vijoļes zīme*. To lieto arī ģitarspēlē. Vijoļes atslēga apzīmē 1. oktāvas skaņas *sol* vietu līnijkopā – uz otrās līnijas. Tāpēc šī atslēga vēl saucās par *Sol atslēgu*.

Скрипичный ключ
(Ключ соль)

Otrās līnijas *sol* var nospēlēt uz piektā taustiņa, sākot no pirmās oktāvas *do*.

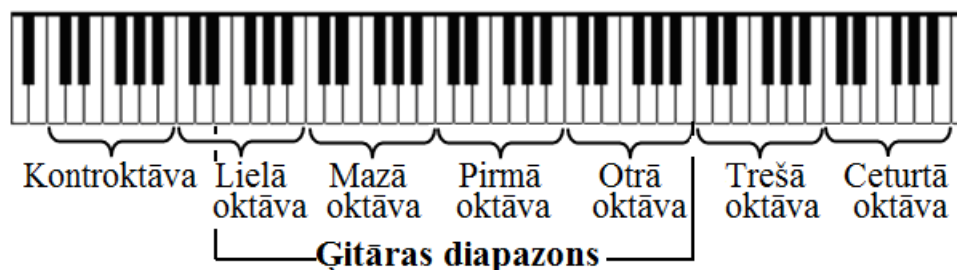
Tagad kad mēs zinām vijoļes atslēgas augstumu, pierakstīsim „do-mažora” skaņas līnijkopā. Lai izvietotu vairāk, izmantosim trīs palīglīnijas no lejas un augšas. Tātad vijoļes atslēgā skaņas līnijkopā novieto šādi:

OKTĀVA

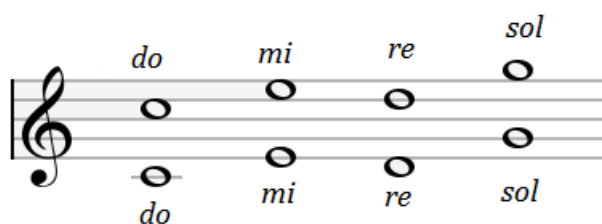
Jūs laikam esat pamanījuši, kā „do-mažora” pamatpakāpes nepārtraukti atkārtojas: ‘do-re-mi-fa-sol-la-si’, tad atkal ‘do-re-mi...’ viss no jaunās, bet skan jau arvien augstāk un augstāk. Katrs tāds ‘aplis’ mūzikā saucās par *oktāvu*. Uz klavierēm, par oktāvu dēvē skaņurindas daļu ar septiņām pamatskaņām, par kūrās sākumu uzskata skaņu ‘do’. Klavieru *diapazons* ir 7 pilnas un 2 nepilnas oktāvas. Katrai oktāvai ir savs nosaukums, tomēr topošiem ģitāristiem tās nav jāiemācas no galvas.

Oktāvu Nosaukumi

Diapazons – ir instrumenta vai balss skaņu apjoms no viszemākās līdz visaugstākajai skaņai.

Par oktāvu sauc arī attālumu (intervālu) starp divām vienāda nosaukuma skaņām:

Autors:

Aleksandrs Karinovs (alexanderkarim@inbox.lv)

Izmantotie Materiali:

Вахромеев В. А. “Элементарная Теория Музыки”. Москва, 1969

Firsovs A. „40 Mūzikas Teorijas Tabulas”, Rīga, 2003

http://guitarfans.ucoz.lv/publ/muzikas_teorija/muzikas_teorijas_stundas/1